

Тетяна ВЛАСОВА

доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філології та перекладу
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро.

ORCID: 0000-0001-5040-5733

E-mail: vasovat2@gmail.com

Олександр СУДАКІН

аспірант

Українського державного університету науки і технологій, Дніпро.

ORCID: 0009-0000-3541-4375

E-mail: alekssudakin@gmail.com

«ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК» ПЛАТОНІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ТА УНІВЕРСИТЕТУ ПОСТМОДЕРНУ

Анотація. Актуальність теми статті визначається тенденціями раціоналізму та герменевтичної методології в постмодерному суспільстві, які витісняють ідеали Істини, Добра і Краси, замінюючи їх інтересами консюмеризму. У результаті класичний принцип здобуття університетського знання, що сягає корінням у діалогічну філософію Платона, замінюється відносинами «виробника» і «споживача» знань, перетворюючи сучасні університети на ланку в соціоекономічному ланцюгу консюмеризму. Метою статті є спроба концептуальної реконструкції ідеї духовних факторів Академії Платона в біфуркаційних точках соціокультурних трансформацій постмодернізму. Методологічне забезпечення роботи зумовлено необхідністю застосування комплексного міждисциплінарного підходу, феноменологічного, герменевтичного і екзистенціального прийомів аналізу. Наукова новизна здобутих результатів відбиває ідею Платонівського діалогізму, яка, на думку авторів статті, виконувала важливу смислотворчу роль у формуванні й функціонуванні класичного університету. Емфаза постмодерністської парадигми знання як «неструктурного» і «нелінійного» способу організації здобуття знань привела до появи нового феномена в університетській освіті, який змінив традиційний статус і місію університету як потужного агента Істини і Добра, що представляє незаангажоване наукове мислення та є репозитарієм культурної спадщини людства.

Ключові слова: академічне середовище, постагуманізм, пізнання істини, постмодерністський консюмеризм.

Tetiana VLASOVA

Doctor of Philosophic Sciences, Professor
Head of Philology and Translation Department

Ukrainian State University of Science and Technologies, Dnipro

Oleksandr SUDAKIN

PhD Student

Ukrainian State University of Science and Technologies, Dnipro

“FEEDBACK” OF THE PLATONIC ACADEMY AND THE POSTMODERN UNIVERSITY

Abstract. The problematic theme of the article is determined by the tendencies of the postmodern pragmatic rationality and hermeneutical interpretation, which exclude the ideals of Truth, the Good and Beautiful substituting them by the interests of money and consumerism. The old principle that the acquisition of knowledge is indissociable from the training of minds, which had been the focus of education for ages is becoming one the false grand narratives of modernity. The relationship of the suppliers and users of knowledge to the knowledge they supply and use is now tending to assume the form of value: university education is and will be implemented in order to be sold; “the goal is exchange”. The purpose of the article is an attempt to conceptually reconstruct the idea of the spiritual factors in the platonic academies; the concern of the authors is not how to manage changes but how best conceptualize and understand them with the interdisciplinary analysis of the place of universities in the postmodern world: the phenomenological, hermeneutic and existential approaches are used to this purpose. The scientific novelty of the article reflects the idea of the platonic dialogism, which played a great sense-forming function in the formation of the classical universities. The emphasis on the “non-structural”, “non-linear” ways of obtaining knowledge in the postmodern university leads to the new phenomenon in the university education that has changed the classical status and mission of the university as an agent of Truth,

Good and Beautiful, which represent the “non-interested”, “non-involved” university being the repository of the cultural heritage of mankind.

Keywords: *academic sphere, posthumanism, Truth acquaintance, postmodern consumerism.*

Постановка проблеми. Університети модерну, які в 70-х роках минулого ХХ століття опинилися в новій парадигмі «університету пост-модерну», сьогодні перебувають, як стверджують вчені, у глибокій конфронтації із самими собою. Університети модерну, які виникли в ХVІІІ і ХІХ ст., безперечно, були пантеоном знань, двигуном економічного розвитку, своєрідним репозитарієм людської культури. Університети в більшості випадків існували заради незацікавленої наукової рефлексії. З кінця ХХ століття в суспільстві зміцнюється впевненість, що університети мають змінюватися. De facto ми маємо дуже багато університетів, велику кількість студентів і водночас безліч скарг на відсутність ресурсів, на зниження стандартів тощо. Провідні інтелектуали Західної Європи і США, починаючи з 80-х років ХХ століття, активно досліджують усе те нове, що відбувається в західній вищій освіті. Проблема, як виявилось, у тому, що важливо не лише навчитися управляти змінами, важливіше – найкращим способом концептуалізувати й зрозуміти їх, вивчити місце університету в сучасному суспільстві й звернутися до питання корисності префікса «постмодерн» до університетів per se.

Аналіз наукових публікацій. Визначаючи головні напрямки, у яких рухаються університети, вчені прагнуть забезпечити читача інструментом для кращого розуміння «теперішнього університету» [19]. Останнє, безумовно, відбиває темп розвитку науки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., який пришивиджується і часом стає стрибкоподібним з теоретичним плюралізмом й ґносеологічним релятивізмом, що впливає із цього. Наукове співтовариство вчасно зреагувало на ці обставини: з початку ХХІ ст. багато відомих філософів зосередили увагу на теоретичних проблемах наукового пізнання і на тих вищих учбових закладах, де відбувається реальний розвиток різних галузей науки (і філософії, зокрема).

Як відомо, термін «епістемологія» походить від двох грецьких слів: «episteme» – знання і «logos» – наука або раціональність. Власне, епістемологія означає теорію знань [5, р. 6]. Як же визначається «теорія знань» у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.? Останнім часом ми стали свідками вражаючого технічного прогресу, який називають тепер «технологічне перезавантаження» [17]. За визначенням воно передбачає чудово оснащені університетські лабораторії, найновіші досягнення науки і техніки, що є в розпорядженні університетських дослідників, тощо. Проте деякі автори пропонують зовсім інше бачення того, яким має бути університет, якщо він має функціонувати як сила Істини і Блага у світі. Зокрема, автор монографії *Beyond the Modern University: Toward a Constructive Postmodern University* М. Форд представляє альтернативну концепцію університету, який спрямований на реалізацію Істини і Блага. Автор стверджує, що постсучасні університети беруть

активну участь у руйнуванні природного світу, при цьому вчений ідентифікує університетські обов'язки з академічними дисциплінами: філософським матеріалізмом та економікою (сучасна віра в те, що необмежене економічне зростання можливе і бажане), у той час як коріння негативного впливу потрібно знищити й перетворити університет на агента світового Добра і Блага [10].

Усе вищевикладене безпосередньо пов'язане з постмодерністською концепцією знання як постіндустріальної сили виробництва. Постмодерністи стверджують: те, що є дійсно новим в постмодерні, – це зовсім новий тип «людини, яка пізнає». Колишній принцип, який полягає в тому, що набуття знань невіддільне від тренування розуму, все частіше вважається застарілим. Ставлення постачальників і користувачів знання до самого знання, яке постачається й споживається, все більше набирає тенденції ставлення споживача до товарів, які вони виробляють і споживають, тобто форму «вартості». Знання існує й буде вироблятися для того, щоб бути проданим і спожитим: в обох випадках мета – обмін, тобто знання як таке припиняє бути метою.

Незворотність переходу від «людини, яка пізнає» до людини-споживача знань є наріжним каменем постмодерності.

Мета статті – спроба концептуальної реконструкції ідеї духовних факторів Академії Платона в біфуркаційних точках соціокультурних трансформацій постмодернізму.

Виклад основного матеріалу. Інтелектуальна традиція сучасного/метасучасного університету тісно пов'язана з проблемою філософії постмодерну. «Кейс» постмодерністського суспільства розглядається, як правило, з позиції культурально освіченого соціуму. У «відродженні» університетів ХVІІІ –ХІХ ст., переважно німецьких університетів, вчені вбачають можливість відродження всієї античної культури й традицію платонівської думки зокрема, яку розвивали в університеті Вільгельма фон Гумбольдта. Важливо, що для філософів пост-постмодернізму платонівська думка є базою критики постмодерну та «пост-істини», які, на їхню думку, ведуть до культурального, етичного та ідеологічного традиціоналізму [13].

Як відомо, Платонівська академія – це релігійно-філософська школа, заснована Платоном у 380 рр. до н.е. Платон, творець великої ідеалістичної філософії, проживши, як пишуть біографи, довге та плідне життя, зумів синтезувати пережиті ним філософські впливи в теорію ідей (яку він на схилі віку піддав критиці) й спробував вийти на нове коло філософських проблем [2].

У контексті цієї статті нас цікавить еволюція ранніх «сократичних» діалогів, які присвячені проблемам моралі. Щоб зрозуміти ґносеологічні та онтологічні виміри вчення Платона, що утворюють міцний сплав, необхідно згадати, що другим (після

Кратіла) вчителем Платона був Сократ, який був впевнений у існуванні загальнозначущого і досконалого знання. Вважається, що Сократ і був справжнім вчителем Платона, а Платон, безумовно, – найбільш відданим його учнем. Платон слідом за своїм вчителем оголосив діалектику (діалог) роздумом про «істинно суще». Можливість тлінній людині проникнути в «надзорний світ ідей» забезпечується душею. За Платоном, душа вміщує все справжнє знання, що близьке до сократівського «пізнай самого себе». У платонівській ієрархії буття легко знайти вплив Сократа, зауважують дослідники. Платон онтологізує *іх* етики, оголосивши Благо верховною ідеєю. З одного боку, поєднане з ідеями Істини і Краси, Благо є найвищою моральною цінністю і метою людини; водночас Благо – це те, до чого прагне все у світі, це загальна мета всесвіту, що надає йому змісту й порядку. Космічне Благо рівнозначне Богу, тобто прагнення людини до досягнення Блага (що й становить її щастя) означає пізнання Блага, тобто Бога. Платонівська ідея про прагнення людини до духовної надчуттєвої реальності може бути перетворена на думку про відчуженість світу та вторинність «печерного» (земного) існування людей, що й було здійснено патристичною традицією, для якої Платон став найвищим філософським авторитетом.

У давніх греків розум був *logos*, у той час як у середньовіччя він став *ratio*. По суті, усі західні університетські академічні ступені отримали латинські титули завдяки розвитку в XIII ст. вищої освіти, внаслідок винайдення прототипу сучасного університету. Останнє пояснює, чому кожен, хто отримує ступінь PhD (*Philosophiae Doctor*) стає за визначенням філософом. Як зауважують дослідники, античні греки та середньовічні мислителі жодним чином не були проти «розуму» (раціональності), вони інтегрували його в більш глибокий концепт «мудрості». Пізніше, в часи Просвітництва, «раціональність» посідала більш поважне місце, ніж «мудрість» [7, р. 23].

Давні греки говорили, що мудрість – це любов до всіх «вищих речей» – до Істини, Блага і Прекрасного. Цю тріаду не можна розділити: Істина, Благо і Краса пов'язані тісними узами. Мудрість передбачала прозорливість і інтуїцію, етичну і політичну мудрість. Благо містило ідею Платона про те, що життя в оточенні прекрасних речей, сприяє красі душі – «прекрасному».

Широко відомо, що в античності філософія як пошук «вищих речей» не означала наявності академічного звання й життя в місцевому університетському містечку. Вона означала форму життя, модель «правильного життя», знання, пов'язані з діями (етики і політика), і пристрасть – *passion, philia, eros*.

Загальновідомо, що в середньовіччі освічений Захід звернувся до церкви. Вищі філософські ідеали, успадковані від греків (Істина, Добродієвість і Краса), знайшли відображення в філософсько-теологічних інтерпретаціях біблійного тексту та християнського вчення. Це сприяло розквіту філософії у найтіснішому зв'язку з теологією в провідних центрах знання

середньовічного світу. У псалмах писалося, що пошук мудрості – це пошук Бога, який не просто Благо, Істина і Краса. Він є нескінченна краса, добродієвість і істина, поєднані між собою. Блаженний Августин, найбільш впливовий теолог в історії християнства, виголосив, що істинна філософія (у значенні любові до істини) – це любов до Бога. Бог – це те саме світло душі, завдяки якому ми пізнаємо все, як світло сонця, з допомогою якого ми бачимо будь-що. Тому істина – це функція світла Бога, яке освітлює все навкруги нас, освітлює наші уми, що і дозволяє нам пізнати істину. Бог не лише істинний, Бог і є істина [4].

Модерність/Новий час змінила все. Як сказав І. Кант, у модерність людство остаточно подорослішало й досягло своєї зрілості. Модерність означає еру, відмічену «народженням двох близнюків: це сучасні громадянські права та сучасна наука, а також впливом протестантської Реформації, яка пропагувала фундаментальну ідею особистої відповідальності» [7, р. 29].

Важливо зазначити, що Реформація, яка зародилася в XVI столітті в Західній Європі, зрештою замінила гегемонію Церкви і Короля певною свободою у питаннях релігії, політики, особистої поведінки тощо. І все це в стиснутому вигляді було пред'явлено в наступній фазі – Просвітництві. Розум «звільнився» від мудрості й здобув своє власне життя, яке виходить за рамки відповідних «фреймів». Саме це викликало, як відомо, критику Ніцше стосовно Сократа. Ніцше, який не вибрав «тонкі натяки», сказав, що розум Сократа був «монстром» [1].

Найбільшою втратою в усіх цих трансформаціях була втрата Бога, а з Богом старого «сузір'я» – Істини, Бога і Краси. Розум замінив Істину, й Істина припинила бути метою любові й пошуків усього того, що потрібно було утвердити в моральній людині [9].

Безумовно, центром Просвітництва XVIII ст. була Франція (Вольтер, Д. Дідро, Ж. Л. Д'Аламбер, Ш. Л. Монтеск'є). Проте існували й північні центри Просвітництва (А. Сміт, Д. Юм, Т. Рід, Г. Лессінг і, безумовно, І. Кант). Просвітництво досягається як результат наукової революції XVI і XVII ст. [8].

Реформація, безумовно, стала своєрідним «вікном» до особистої свободи індивіда, що призвело до значних змін, серед яких, на нашу думку, головним є повага до мислення особистості та просування загальної грамотності. Не вдаючись у деталі цієї глибокої трансформації «тектонічних плит» культури, зауважимо, що цей процес сприяв формуванню освіченого середнього класу, що, зі свого боку, викликало гостру потребу в освітніх інституціях – як клерикальних, так і світських.

У США найстарішим університетом є, як відомо, Гарвард, який було засновано у 1636 році. Сьогодні у США, як і у Великобританії, певні «старі» університети, утворені у в кінці XVII – на початку XVIII ст., вважаються абсолютно ексклюзивними. Будучи тривалий час, аж до 20-х рр. XX ст., «чоловічими університетами», вони відомі сьогодні як *Ivy League universities* – університети Ліги Плюща (Гарвардський, Браунський, Єльський, Пенсильванський, Принс-

тонський, Колумбійський, Дартмутський і Корнелльський університети). У Німеччині це Гейдельберзький університет (заснований у 1386 р.), який дав світу в пізньому Просвітництві Гейдельберзьких романтиків.

Кембриджський університет, заснований у 1209 році, і Оксфордський університет (початок XIII ст.) теж є найстарішими університетами західного світу. Сорбонна в 1257–1554 роках була богословським коледжем в латинському кварталі Парижа. У 1554–1794 роках у тому самому кварталі функціонував теологічний факультет Паризького університету, з XVII ст. його поширена інша назва Паризький університет.

У Західній Європі виробилися дві основні моделі університету: німецька і французька. Німецька модель була заснована на ідеях В. Гумбольдта й Ф. Шлейєрмахера: університет підтримує академічні свободи, наукові лабораторії та організовує академічні семінари. У французьких університетах панували жорстка дисципліна, адміністрація контролювала всі аспекти діяльності закладу. До XIX ст. у європейських університетах важлива частина знань перебувала під впливом ідей Відродження, Реформації та Просвітництва. Університети почали готувати студентів до активної світської культури та світського життя [15, р. 154–166].

У епоху Просвітництва університети поступово еволюціонували до захоплення «творчого мислення», і до XVIII ст. кожний університет випускав власний науковий журнал. Проте, як пише Дж. Капуто, уся ця свобода була набута великою ціною – ціною істини й мудрості. Розум відокремився від мудрості та почав жити «власним життям», піднявшись над усім іншим. Це стало однією з основних причин критики, яку Ніцше висловив на адресу Сократа. Таким чином істина припинила бути вимогою, і на «сцені» з'явився автономний індивід модерності [7, р. 31–32]. Тож розум, яким ми його знаємо, – це витвір модерності. Модерність виявляє тенденцію ділити все у світі на дві частини, створивши бінарну опозицію «раціональне – ірраціональне». У модерності істина, безумовно, не була знищена, але значною мірою «урізана» до розмірів розуму (М. Фуко)

Що ж відбувається з Добром, з тією формою Блага, яка, за Платоном, є досконалою, вічною і незмінною сутністю, що існує поза простором і часом? Вчені стверджують, що світ модерну «привів у життя» певні концепції добра, але зруйнував основи для їх серйозного сприйняття. Як результат модерність одночасно потребує добра і руйнує його [14].

Звертаючись до переходу від модерну до постмодерну у XX столітті, варто зауважити, що цей період відзначений двома найбільш помітними ідеями. Теоретики пишуть, що вся постмодерністська теорія – це наслідок «нав'язливої ідеї мови». Найвидатніші мислителі XX століття – Б. Рассел, Л. Вітгенштейн, М. Гайдеггер – перенесли фокус свого аналізу з ідей на мову, у якій ці ідеї відображаються та знаходять своє вираження [3].

Одержимість XX століття поняттям «значення», що стало основою постмодерністських теорій,

часто призводить до нерозв'язності відповідей на центральні питання постмодерну: чому ми тут? І куди ми йдемо? [11].

Центральним словом «постмодерністського повороту» стає герменевтика. Герменевтику розглядають як ключ до постмодерністської мутації ідеї істини. В постмодерні абсолютно все – питання інтерпретації. Оскільки інтерпретація – це не вічні сутності, що «впали з неба», вони здатні змінюватися, і пояснення того, як такі зміни відбуваються, є однією з найважливіших характерних рис теорії інтерпретації [7, р. 31–219].

Культура постмодерну, яка офіційно задекларувала своє існування із середини 50-х років XX ст., відкрила шлях до заперечення метанаративів класичної гуманітарної науки. Основний пафос «Діалектики Просвітництва» М. Горкгаймера та Т. Адорно полягає у виклику вірі в історичний прогрес, що затверджується класичною наукою. Автори характеризують шлях розуму починаючи з Ксенофонта, який вбачав у раціоналізації світу засіб його підпорядкування людині, і закінчуючи сучасною наукою у вигляді ідеології, яка ставить вимоги загальності, універсальності, можливості логічної формалізації світу, соціальних відносин і навіть мислення. Тепер, на думку М. Горкгаймера та Т. Адорно, розум більше не є «законодавцем», продиктовані ідеологією норми, цінності й моделі функціонування однакові й не допускають заперечень. Просвітництво стає обманом мас, відбувається саморуйнування Просвітництва, регресія його в міфологію [12].

Пропрацювавши деякі концепції М. Фуко і Ю. Хабермаса про «легітимацію знання», постмодернізм розглядає будь-яку форму вербальної організації цього знання як спеціальний тип дискурсу. Відповідно до Ж.-Ф. Ліотара, спроба легітимації власного статусу серед численних «мовних ігор» приводить до виникнення метанаративів (*grand narratives*). Основними організаційними принципами філо-софської думки Нового часу є, за Ліотаром, наративи Просвітництва, Духа та Істини. Для Просвітництва метою будь-якого пізнавального ставлення людини до світу є пізнання Істини. Істина об'єктивна, універсальна й не залежить від «суб'єкта, що пізнає». Постмодернізм заперечує об'єктивну даність Істини: Істина не більше ніж лінгвістичний, історичний і соціальний конструкт. Мова, стверджує Дерріда, передусь буття, конструюючи його. Текстуальність заволодіває онтологією.

Екстралінгвістична реальність – ілюзія. Світ є текст. Дерріда трактує людську діяльність загалом як читання нескінченного тексту світу, загострюючи при цьому проблеми дискурсивності, невизначеності значень [18].

Таким чином, якщо ми перебуваємо в пастці наших символів, традицій, релігій, мов тощо, ми «за-сліплені» нашою ж культурою, яка стає завадою на шляху розуміння істини. У своїх пізніх текстах Дерріда розмірковує про «завершення світу». Дослідники стверджують, що для Дерріда «кінець світу» визначається смертю – смертю «Іншого» [16].

Безумовно, розуміння проблеми неможливе без посилання на відому книгу Ф. Фукуяма «The End of History», де, власне, і введено поняття «ендизму» («Endism»): тобто Фукуяма і кінець історії, Бодріяр і кінець історії, Лютар і кінець історії. Варто зауважити, що критика Дерріда поняття «ендизму» розглядається в сучасній науці як один із його найцінніших внесків у постмодерністські філософські дебати [18].

Що ж відбувається з університетами у світі, де відсутні Істина, Благо, Історія, Дух тощо? Постмодернізм, залишаючись значною теоретичною силою, генерував, можливо, найгарячіші дебати в інституціях вищої освіти, оскільки вища освіта – це інституція модерності, хоча його концептуалізація створює досить часто певну плутанину, змішуючись як з передмодерними, так і постмодерними характеристиками. Більшість професорів, що заповнюють коледжі та університети, є продуктами модернізму, відповідно, його відданими захисниками. Вчені-постмодерністи піддають критиці вищу освіту майже в кожному її аспекті – від обов'язкової професорської ієрархії до «обожнювання» науки і наукових методів. Незважаючи на дуже поширене несхвалення постмодернізму і його протагоністів, існує великий пласт теоретиків у галузях філософії і соціальних наук, які відмовлялися від ідентифікації з постмодернізмом, проте визнають, що умовні модерністські визначення не можуть адекватно пояснити екстраординарно швидке поширення ідей постмодернізму [6].

Теоретики розглядають постмодернізм як стиль мислення та погляд на сучасність, що слугує інтерпретативною основою для розуміння сьогодишньої університетської ситуації та перспектив її розвитку в нових умовах постмодерну. Як правило, емпіза робиться на трьох характеристиках постмодерністської парадигми: зміна в статусі знання в сучасному суспільстві, «неструктурний» та «нелінійний» спосіб організації інтеграції, що виключає жорстку централізацію, упорядкованість і симетрію. Тобто це особлива модель сучасності, яка не дозволяє нав'язування індивіду магістральних життєвих принципів і цінностей. Як демонструють дослідники, у ситуації постмодернізму це привело до нового феномену в університетській освіті, який змінив традиційний статус і місію університету. Існуюча тенденція масового характеру університетської освіти з розширенням її доступності призвела до зниження її якості. Внаслідок зміни в статусі знань виникла комерціалізація освіти, останнє поставило під загрозу автономію університету й академічну свободу. Стратегії викладання й освіти змінюються, рівень їх взаємозалежності знижується. Модернізація вищої освіти означає утворення нового університету із системними ризиками й небезпекою негативного впливу «умов постмодерну» [20].

Постмодернізм і деконструкція в академічному світі асоціюються з їхньою асиміляцією у сфері гуманітарних наук і здобуттям наукових ступенів: від асистента до професора. Проте ці два концепти досі мають потенціал для розриву кліше й впливу на методи викладання. Критики, як правило, зосереджу-

ються на університетських структурах і практиках, організації гуманітарних наук, мові та стилі літературно-рознавчої практики, а також на трансформаціях установлених норм пристойності.

Висновки і пропозиції. Інтелектуальна традиція західних університетів у світлі концепцій «пост-Істини», «пост-Блага», безумовно, є філософською традицією. Проте, соціокультурний «кейс» університетської освіти, як і раніше, розглядається з позиції академічних кіл. Відродження університетів в постмодерні важко аналізувати поза Ренесансом усієї античної культури, що, безумовно, містить традицію Платона, його діалогів. Платонівська методологія для багатьох опонентів постмодерністської «пост-Правди» лежить в основі їх критичної спрямованості, яка, втім, веде до культурально-етичного та ідеологічного традиціоналізму. З іншого боку, загальноприйнятим є усвідомлення того, що університет «змінюється»: все більше університетів, усе більше студентів, постійні дебати про зниження стандартів вищої освіти. Західні інтелектуали намагаються дослідити, що ж відбувається *de facto*. Їхнє основне занепокоєння пов'язане як з управлінням змінами, так і з наміром найкращим чином концептуалізувати ці зміни. Ситуація постмодерну ставить під сумнів, можливо, найфундаментальніше припущення традиційної соціально-філософської теорії про те, що суспільство конструє органічну, об'єктивну реальність, яка формує наше розуміння соціокультурного життя. Крім того, критика теорій Істини, Правди і Добра, які беруть початок із Платонівської академії, виявляє трансформації цих теорій у гуманізмі Відродження, чистоті думок Блаженного Августина, пуританстві Реформації, блиску і розкоші ідей Просвітництва, а також «економізмі» модерності. Теорії ендизму та мультикультуралізму, які були популярні в кінці ХХ століття, продемонстрували свою неспроможність і втратили актуальність. На початку ХХІ століття концепція, яка найкраще відображає пост-постмодерністський поворот у розумінні Істини, – це інтерпретація, тобто герменевтична теорія інтерпретації. Саме вона сьогодні пропонує ключ до ідей правди та об'єктивності. Варто зауважити, що інтерпретація заперечує «чистий розум» і його вікові привілеї. Стверджувати, що абсолютно все є справою інтерпретації, означає відмовитися від Істини на користь релятивізму, звести Істину до рівня «думки», відкрити шлях суб'єктивізму та ірраціональності. Академічне середовище відчуває цей зсув парадигми досить гостро. Не дивно, що нова парадигма інформаційної революції породила абсолютно нове покоління постгуманістичних пророків, таких як К'єркегор і Ніцше, які тепер здаються застарілими (варто відкрити, зокрема, вебсайт Університету Сингулярності).

Університети модерну, що виникли в ХVІІ – ХVІІІ століттях, сьогодні перебувають у стані конфлікту із самими собою. Багато вчених і досі дотримуються ідеалів модерну, що сягають корінням античного світу Платона: університет має бути носієм Істини і Добра у світі. Вони намагаються репрезентувати університети як двигуни прогресу, зокрема з точки

зору «економізму», і одночасно як інституції, що представляють незаангажоване наукове мислення та репозитарії культурної спадщини. Проте їхні опоненти стверджують, що в наш час університети активно сприяють розпаду людських спільнот і руйнуванню природного світу. У зв'язку з цим вчені закликають до змін, які зробили б університети потужними агентами Істини і Добра в пост-постсучасному суспільстві.

1. Ніцше Ф. Шопенгауер як виховател. Сутінки ідолів. Харків : Фоліо, 2023. 192 с.
2. Annas J. Plato's "Republic" and Feminism. *Philosophy*. 1976. 51(197). Pp. 307–321. URL: <http://www.jstor.org/stable/3749607>
3. Appignanesi R., Garratt C., Sardar Z. Introducing Postmodernism. London: Icon Books, 2007. 189 p.
4. Augustine St. Confessions. Oxford : Oxford University Press, 1998. 356 p.
5. Bernecker S. Reading Epistemology: Selected Texts with Interactive Commentary. Hoboken: Wiley-Blackwell, 2006. 208 p.
6. Bloland H. G. Whatever Happened to Postmodernism in Higher Education?: No Requiem in the New Millennium. *The Journal of Higher Education*. 2005. 76(2). Pp. 121–150.
7. Caputo J. D. Truth: Philosophy in Transit. London: Penguin Global, 2014. 283 p.
8. Enlightenment. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/enlightenment/>
9. Eriksen D. Theft of Fire: Orbital Space. Devon Eriksen LLC. 2023. 495 p.
10. Ford M. Beyond the Modern University: Toward a Constructive Postmodern University. Praeger, 2002. 144 p.
11. Halton E. Meaning and Modernity: Social Theory in the Pragmatic Attitude. Chicago : University of Chicago Press, 1986. 299 p.
12. Horkheimer M., Adorno Th. W. Dialectic of Enlightenment. Stanford : Stanford University Press, 2002. 304 p.
13. Micolajczuk H. Intellectual Tradition of University: in the Light of Postmodern Post Truth. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018. 60 p.
14. Poole R. Morality and Modernity. London: Routledge, 1991. 212 p.
15. Rudy W. The Universities of Europe, 1100-1914: A History. Fairleigh Dickinson University Press, 1984. 177 p.
16. Saghafi K. The World After the End of the World: A Spectro-Poetics. State Univ of New York Pr. 2021. 178 p.
17. Schwab K., Malleret T. COVID-19: The Great Reset. World Economic Forum. 2020. 280 p.
18. Sim S. Derrida and the End of History. London : Icon, Totem Books, 1999. 80 p.
19. The Postmodern University: Contested Visions of Higher Education in Society / ed. Anthony Smith, Frank Webster. Open University, 1997. 144 p.
20. Vakhovskiy L., Babichev O., Ivchenko T. Postmodernism and the Perspectives of University Education. *Postmodern Openings*. 2022. 13(3). Pp. 425–438.

References

1. Nitsche F. (2023). *Schopenhauer yak vykhovatel. Sutinky idoliv* [Schopenhauer as an educator. Twilight of the idols]. Kharkiv : Folio. 192 p. (in Ukrainian)
2. Annas J. (1976). Plato's "Republic" and Feminism. *Philosophy*. 51(197). Pp. 307–321. URL: <http://www.jstor.org/stable/3749607>
3. Appignanesi R., Garratt C., Sardar Z. (2007). Introducing Postmodernism. London: Icon Books. 189 p.
4. Augustine St. (1998). Confessions. Oxford : Oxford University Press. 356 p.
5. Bernecker S. (2006). Reading Epistemology: Selected Texts with Interactive Commentary. Hoboken : Wiley-Blackwell. 208 p.
6. Bloland H. G. (2005). Whatever Happened to Postmodernism in Higher Education?: No Requiem in the New Millennium. *The Journal of Higher Education*. 76(2). Pp. 121–150.
7. Caputo J. D. (2014). Truth: Philosophy in Transit. London: Penguin Global. 283 p.
8. Enlightenment. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/enlightenment/>
9. Eriksen D. (2023). Theft of Fire: Orbital Space. Devon Eriksen LLC. 495 p.
10. Ford M. (2002). Beyond the Modern University: Toward a Constructive Postmodern University. Praeger. 144 p.
11. Halton E. (1986). Meaning and Modernity: Social Theory in the Pragmatic Attitude. Chicago : University of Chicago Press. 299 p.
12. Horkheimer M., Adorno Th. W. (2002). Dialectic of Enlightenment. Stanford : Stanford University Press. 304 p.
13. Micolajczuk H. (2018). Intellectual Tradition of University: in the Light of Postmodern Post Truth. LAP LAMBERT Academic Publishing. 60 p.
14. Poole R. (1991). Morality and Modernity. London : Routledge. 212 p.
15. Rudy W. (1984). The Universities of Europe, 1100-1914: A History. Fairleigh Dickinson University Press. 177 p.
16. Saghafi K. (2021). The World After the End of the World: A Spectro-Poetics. State Univ of New York Pr. 178 p.
17. Schwab K., Malleret T. (2020). COVID-19: The Great Reset. World Economic Forum. 280 p.
18. Sim S. (1999). Derrida and the End of History. London : Icon, Totem Books. 80 p.
19. Smith A., Webster F. (ed.) (1997). The Postmodern University: Contested Visions of Higher Education in Society. Open University. 144 p.
20. Vakhovskiy L., Babichev O., Ivchenko T. (2022). Postmodernism and the Perspectives of University Education. *Postmodern Openings*. 13(3). Pp. 425–438.